

1. DE BEDOELING VAN DE TEST

Omdat de test, zoals reeds aangegeven in het 'Vooraf', is ontwikkeld in het kader van een leerlingvolgsysteem, valt gemakkelijk te raden waarvoor deze in het bijzonder kan worden ingezet.

Het (tijdig) **signaleren** van achterstanden blijkt de voornaamste functie van de test. De test beperkt zich daarbij tot de bewerkingen die we kennen uit het rijtje 'Meneer Van Dalen Wacht Op Antwoord', waarbij machtsverheffen (en ontbinden in factoren) en worteltrekken uiterst marginale aandacht krijgen. Daarentegen zijn procentberekeningen -als een beetje een vreemde eend in de bijt- toegevoegd.

Het accent ligt in feite op de **hoofdbewerkingen met gehele en gedeelde getallen**.

Zagen we bij de 'Tempo Test Rekenen' de automatisering als een basis die stevig gelegd moet zijn, bij deze test zien we die hoofdbewerkingen als een fundament waar het niet zonder kan. Vandaar dat het tijdig signaleren van een vertraagde ontwikkeling daarin van groot belang wordt geacht. Bij de beschrijving van het testformulier geven we nog een aantal aanvullende overwegingen met betrekking tot de keuze van de sommen.

Dat de test daarnaast -in het kader van een leerlingvolgsysteem- ook nog andere functies kan vervullen is in de eerder verschenen publicaties reeds toegelicht. Te denken valt aan het vaststellen van een versnelde ontwikkeling (hetgeen -ook- aanpassing van het werk van de leerling tot gevolg kan hebben), het bepalen van het groeps- en/of schoolniveau (hetgeen het kritisch beschouwen van de gehanteerde methode tot gevolg kan hebben), het voorspellen van een eventueel eindniveau van bepaalde leerlingen enzovoort.

Natuurlijk is de test ook geschikt voor een individueel onderzoek. Het (groeps-gewijs) inzetten van de test kan plaatsvinden vanaf groep 3 tot en met groep 8 van de basisschool, in de aanvangsjaren van het voortgezet onderwijs, in het speciaal onderwijs, bij de volwassenen-educatie en in de praktijk van remedial teachers, interne begeleiders, schoolbegeleiders, beroepskeuze-adviseurs en dergelijke. De test voldoet aan de indertijd door de praktijk geformuleerde wensen met betrekking tot de toepassingsmogelijkheden; men acht het gewenst dat...

1. de test klassikaal afneembaar is
2. de afname niet meer dan (gemiddeld) een half uur vraagt
3. de test snel te corrigeren is
4. dezelfde test in de groep herhaald af te nemen is
5. dezelfde test in alle groepen af te nemen is
6. de scores vergeleken kunnen worden met een (landelijke) norm
7. de scores van de test zijn uitgedrukt in een bepaald aantal maanden genoten onderwijs.

Als 'achtste wens' werd de laatste jaren nogal eens gehoord 'dat het ook in de computer moest kunnen'... Hoewel dat reeds vanaf de eerste testen mogelijk was, is er sinds een aantal jaren een programma beschikbaar met de specifieke IPMON-registratie (liggende thermometers, die na elke test langer worden). Het programma heet 'TANGRAM (Junior)' en is verkrijgbaar bij de uitgever van deze test.

2. HET TESTFORMULIER

Het testformulier bestaat uit acht bladen met een in moeilijkheidsgraad opklimmende reeks sommen. De opgaven zijn samengesteld door de heer Klaas Kooistra, in het dagelijks leven directeur van een basisschool. Hij is een 'oude rot' in het vak en heeft een doorsnee genomen van de thans op de markt zijnde rekenmethodes. Zoals doorgaans het geval is -zie daarvoor ook de eerdere publicaties in deze reeks- is het uiteindelijke resultaat altijd een compromis. Welke somsoorten moeten er beslist in en welke hoeven niet? Welk aantal sommen is voor de praktijk nog hanteerbaar? Wat is daarentegen het minimum aantal sommen om nog een verantwoorde DLE-schaal te kunnen maken? Ziedaar een aantal vragen waarop een onverbiddelijk antwoord moet komen. In de paragraaf 'Afnameproblemen' komen we daarop voor een enkel aspect terug.

De keuze van de opgaven is uiteindelijk bepaald door hetgeen reeds is beschreven bij 'De bedoeling van de test'. Welke rekenmethode men ook gebruikt en wat ook de visie op het rekenonderwijs mag zijn, in de praktijk (en in het bijzonder in het voortgezet onderwijs) wordt er van uitgegaan dat de leerlingen de bewerkingen (in de hier weergegeven vorm) beheersen. Opmerkingen dat de sommen daarmee 'te mechanistisch' zijn of te veel op het 'oude koopmansrekenen' lijken, zijn daarom niet terecht: het is nu eenmaal de wijze waarop de sommen zich thans -en wellicht nog tot in lengte van jaren- in het dagelijks leven aan ons voordoen.

Bij de nog te verschijnen laatste test in deze reeks, de Niveau Test Rekenen (toepassend), bewegen we ons meer op het terrein van de toepassingen. We stellen ons daar de vraag: 'Wat kan de leerlingen nu met zijn (rekenkundige) instrumentele vaardigheden en in hoeverre is hij/zij in staat (rekenkundige) oplossingen te vinden voor bepaalde problemen?' Het gaat hier (slechts) om de bewerkingen. Los van de vraag hoe leerlingen die in de methode hebben aangeleerd gekregen (met meer of minder inzicht), willen we weten in hoeverre die bewerkingen worden beheerst.

Voor het overige hebben we de indruk dat het testformulier voor zichzelf spreekt. Er zijn 54 'hokjes' van ieder vijf sommen, samen 270. Linksonderaan de hokjes ziet u een getalletje dat het (cumulatief) aantal sommen aangeeft. Dat kan gemakkelijk zijn bij het nakijken.

Verderop zullen we uitleggen dat u niet in alle gevallen alle bladen hoeft te verstrekken. Scholen die als koper van de test staan geregistreerd, mogen de testformulieren voor eigen gebruik vermenigvuldigen.

3. HET AFNEMEN VAN DE TEST

Wanneer de leerlingen voor de eerste maal de test maken, moet u van tevoren uitleggen wat de bedoeling is: zoveel mogelijk sommen (goed) maken. Het gaat er om dat de leerlingen laten zien wat ze al kunnen. Hierbij mogen ze de sommen die ze 'nog-niet-hebben-gehad' overslaan. Het is dus niet uitgesloten dat de leerlingen -afhankelijk van de op school gehanteerde rekenmethode- verderop in de test sommen aantreffen die ze goed kunnen maken. In principe (zie hiervoor de paragraaf 'Afnameproblemen') mogen ze er zo lang als nodig is aan werken. Vervolgens neemt u onderstaande 'Afnameregels' met de leerlingen door.

Afnameregels.

Het afnemen van de test is aan **regels** gebonden **waaraan men zich strikt dient te houden**. De afname van de test verloopt als volgt:

Bij een eerste (groepsgewijze) afname:

Let op: In de lagere groepen hoeft u niet alle bladen te verstrekken; u kunt zelf inschatten welke sommen de leerlingen daar absoluut nog niet kunnen maken. Bij een eerste afname is het echter wel noodzakelijk dat alle groepen de test vanaf blad 1 maken (ook in de hogere groepen). Bij een volgende afname ligt dat anders (zie verder).

1. De testformulieren liggen met de voorzijde (bladzijde 1) naar boven op tafel (de bladen zijn eventueel met een nietje aan elkaar gehecht).
2. De leerlingen vullen op uw aanwijzingen op de voorzijde de naam, het nummer van de groep en de datum in.
3. Op uw teken mogen de leerlingen beginnen met het maken van de sommen.
4. De leerlingen maken de sommen geheel zelfstandig, zonder hulpmiddelen.
5. De leerlingen moeten de berekeningen -voor zover noodzakelijk en/of gewenst- op het testformulier uitvoeren; daar is voldoende ruimte voor gelaten. Voor de vermenigvuldigingen (onder elkaar) en de staartdelingen ligt dat voor de hand, wie echter ook $67 + 17 =$ onder elkaar wil zetten, mag dat doen.
6. Wanneer een leerling klaar is (de leerling heeft gemaakt wat hij/zij kan) moet deze dat aangeven op een door u bepaalde wijze (bijvoorbeeld door de vinger op te steken). U neemt dan direct het testformulier in.
De leerling gaat vervolgens aan de slag met een opdracht die van tevoren (met de groep) is overeengekomen. Dit moet uiteraard een opdracht zijn (bijvoorbeeld stillezen in het 'vakleesboek'), waarbij de overige leerlingen niet worden gestoord.
7. Onder bepaalde omstandigheden kunt u de testsituatie voor de nog werkende leerlingen beëindigen (zie hiervoor de informatie in de paragraaf 'Afnameproblemen'). U neemt daarbij de testformulieren in.

Bij een volgende (groepsgewijze) afname:

Zoals hierna in de paragraaf 'Afnameproblemen' is beschreven, zal het dikwijls voorkomen dat leerlingen bij een vorige afname *-beginnende met hokje 1-* veel hokjes aaneengesloten (!) voor 80% of meer goed hebben gemaakt (ze hebben die reeks hokjes dan of helemaal goed of ze hebben in een enkel hokje slechts 1 fout; theoretisch is het zelfs mogelijk dat ze in alle hokjes van de reeks 1 fout hebben...).

Uitgaande van de theorie van Drs. H.H. Boonstra met betrekking tot denkfouten en vergissingen, heeft het geen zin de leerlingen deze hokjes bij een volgende afname opnieuw te laten maken. U moet daartoe in het testformulier een streep zetten **na het laatste hokje met sommen dat -beginnende met hokje 1- aaneengesloten voor 80% of meer goed is gemaakt (slechts 1 of geen fout)**. U kunt dan tegen de betreffende leerling(en) zeggen dat ze moeten beginnen met de sommen na de streep. Bij het bepalen van de score beschouwt u de niet gemaakte sommen (tot de streep) als goed gemaakte sommen.

(Mocht u vinden dat u de leerling op deze wijze -ten opzichte van de vorige keer- te veel sommen 'cadeau' geeft, dan kunt u de leerling eerder in de test laten beginnen. Het geval kan zich voordoen wanneer een leerling toevallig van erg veel hokjes er steeds 1 fout heeft...)

Deze werkwijze maakt het mogelijk dat -zeker in de bovenbouw- aan veel leerlingen een aantal bladzijden van het testformulier niet (meer) verstrekt behoeft te worden. Daarom is er ook op elk blad de gelegenheid naam, groep en datum in te vullen. In de meeste gevallen zult u dan echter zelf de naam moeten invullen, omdat u voor elke leerling (middels de streep) moet aangeven waar hij/zij moet beginnen. Op het groepsoverzicht (zie bladzijde 34) kunt u dat gemakkelijk aflezen.

Overigens zult u ook in de onderbouw niet alle bladzijden van het formulier behoeven te verstrekken: we gaan er vanuit dat de leerlingen van groep 3 nog niet kunnen worteltrekken... U moet zelf inschatten welke bladzijden u (nog) kunt weglaten.

'Afnameproblemen'

Tijdens de proefafnames werd opgemerkt, dat de afname van de test in de bovenbouw best veel tijd in beslag neemt. U hebt hierboven kunnen lezen dat dit alleen bij de eerste afname het geval is.

Overigens is het niet verboden bij die eerste afname de test in gedeelten af te nemen. U kunt dan na een door u vast te stellen periode het materiaal innemen en bij een volgende gelegenheid weer verstrekken. Om te voorkomen dat de leerlingen in dat geval in het reeds gemaakte werk in tweede instantie toch nog weer verbeteringen aanbrengen, kunt u dat deel vast nakijken.

Ook werd er gevraagd of de leerlingen antwoorden mogen verbeteren. Ja, dat mag.

'Mogen leerlingen eindeloos aan de test blijven werken?' was een veelgehoorde vraag. Nee, dat mag niet. Bij sommige leerlingen mag u het testformulier innemen ondanks het feit dat ze 'nog-niet-klaar' zijn. Het gaat dan om die leerlingen waarvan u zeker weet dat ze alles hebben gemaakt wat ze aankunnen. U kunt dat doorgaans goed zien aan die leerlingen: ze 'hangen' tijden op een som in de hoop dat ze nog een oplossing ontdekken. Op een gegeven moment mag u daar een eind aan maken. Bij een (eventuele) volgende afname krijgt de leerling immers weer een kans.

Nog een veelgehoorde opmerking: 'In onze methode noteren wij de staartdeling (in sommige gevallen de vermenigvuldiging of zelfs -!- de optelling) op een andere wijze; onze leerlingen begrijpen dit niet'. In een eerste reactie zijn wij geneigd te zeggen: zorg dan dat ze het wel begrijpen, ze zullen het ongetwijfeld vaker tegenkomen en het kennen van een algemene rekenkundige notatiewijze is nooit weg... Op de korte termijn bent u hiermee echter niet gered en daarom is het toegestaan het formulier aan te passen aan uw notatiewijze (u kunt de betreffende sommen met uw notatiewijze er overheen plakken); u kunt ook op het bord aangeven hoe de leerlingen de betreffende som(men) moeten noteren.

Voor het overige voorzien wij weinig problemen bij het afnemen van de test. Mochten ze zich wel voordoen, dan handelt u naar eigen inzicht in de geest van de test.

Bij het nakijken van de antwoorden zijn nog wel een aantal opmerkingen te maken; u leest ze in de volgende paragraaf.

4. HET SCOREFORMULIER

Voordat het scoreformulier kan worden ingevuld, om na te gaan wat de behaalde score van de leerling nu 'waard' is, zullen we eerst de sommen moeten nakijken.

Het nakijken van de sommen kunt u het beste doen met behulp van het (verkleinde) testformulier waarop de antwoorden zijn ingevuld. U vindt dat achterin deze handleiding; u kunt er een boekje van maken. Geregistreerde kopers van de test mogen dat voor eigen gebruik vermenigvuldigen.

Een antwoord is goed of fout. Bij de meeste sommen zal dat geen probleem opleveren. Toch kan er hier en daar twijfel ontstaan. We geven hieronder aan hoe u in die gevallen moet handelen.

- Het antwoord is onleesbaar. FOUT
- Het antwoord is onduidelijk (bijvoorbeeld: is het een 4 of een 9?) FOUT
- De op het testformulier gemaakte (noodzakelijke) berekening is qua opbouw van de bewerking goed, maar het antwoord is fout. FOUT
- Het antwoord is goed, maar de op het testformulier gemaakte (noodzakelijke) berekening 'spoor-daar-niet-mee' (afgekeken?). FOUT
- Het antwoord is goed, maar (bij de breuken) is niet tot het uiterste vereenvoudigd, terwijl dat er duidelijk bij stond en bovendien door u nog eens is benadrukt. Bijvoorbeeld $40\% = \frac{40}{100} = \frac{4}{10} (= \frac{2}{5})$. FOUT
- Het antwoord is gegeven in een 'decimale breuk' (0,25) in plaats van $\frac{1}{4}$. GOED

Een probleem kan zich voordoen bij som 51. Tijdens de proefafname kregen wij tot onze verbazing de reactie dat (kennelijk) in een enkele rekenmethode men anders omgaat met de regel "Haakjes eerst, vermenigvuldigen gaat voor delen, optellen en aftrekken gaat 'zoals-het-er-staat' ". Men werkt in dat geval -na de haakjes- 'in-volgorde-van-voorkomen'.

Hoewel wij het betreuren dat dit in 'rekenland' voorkomt (sommige opgaven hebben blijkbaar meerdere 'goede' antwoorden), moeten we niettemin de antwoorden goed rekenen wanneer leerlingen langs deze -aan hen geleerde- weg tot een juist antwoord komen.

In alle overige twijfelgevallen moet u handelen in de geest van de test: het is een signaleringsinstrument (geen diagnostisch instrument) om na te gaan in hoeverre de leerling bepaalde sommen goed weet op te lossen. Wanneer u uit het antwoord de indruk krijgt dat de leerling de som (nog) 'niet door' heeft, moet u het antwoord fout rekenen.

Naam: Ansjenel Even Groep: 6 Datum: 21-11-94 DL: 33

Laatst gemaakte som (nummer/aantal)

(LET OP: de hokjes die de leerling vanwege de 80% regel niet hoefde te maken, rekenen we als goed gemaakt)

75

Aantal fout gemaakte/overgeslagen sommen (minus)

6

SCORE

69

GROEP: 3 > GROEP: 4 > GROEP: 5 > GROEP: 6 > GROEP: 7 > GROEP: 8 > BRUGKLAS

1 111111112 222222223 333333334 444444445 555555556 666666667
1234567890 1234567890 1234567890 1234567890 1234567890 1234567890 1234567890
SONDJFMAMJ SONDJFMAMJ SONDJFMAMJ SONDJFMAMJ SONDJFMAMJ SONDJFMAMJ SONDJFMAMJ

Onderwijsmaand waarin de test is afgenomen (DL)

0000000000 0000000000 0000000000 0000000000 0000000000 0000000000 0000000000
+++++ +++++ +++++ +++++ +++++ +++++ +++++
0000000000 0000000000 0000000000 0000000000 0000000000 0000000000 0000000000

Onderwijsmaand waarin de score gemiddeld wordt gehaald (DLE)

111111 111111111 111111112 222222222
1111222 2233334445 5566677888 9999000011 2233445566 6778889900 0112223334
3580257024 7924691360 4715936047 0258135827 2727161615 9371593715 9371582592

DL: 33 (a) - DLE: 25 (b) = 8 (c)

Nadere diagnose:

☒

DL: 33 (a) x 20% = 6,6 (d)

(c) > (d) ?

Aantekeningen/analyse:

- delen "met rest" heeft ze nog niet goed door...

De leerling kan bij de volgende afname beginnen met hokje 11 omdat hij/zij (beginnende bij hokje 1) aaneensluitend alle hokjes voor 80% of meer (1 of geen fout) reeds goed heeft gemaakt.

Dat betekent niet dat u de som goed mag rekenen omdat u 'weet' dat de leerling de som wel kan/moet kunnen, terwijl deze fout is! Het hart van de leerkracht is in deze dikwijls zwak: je gunt de leerling graag een zo hoog mogelijke score.....

Fout gemaakte sommen streept u duidelijk door, zodat u ze achteraf gemakkelijk kunt tellen.

Met behulp van de klein en cursief gedrukte getallen links onderaan de hokjes met sommen kunt u gemakkelijk nagaan hoeveel sommen de leerling heeft gemaakt (tot hoever hij/zij is gekomen).

Op het testformulier vindt u links onderaan hokje 15 bijvoorbeeld het getalletje 75 (tot en met hokje 15 zijn er dus 75 sommen gemaakt).

Wanneer een leerling tot zover gekomen is, trekt u van die 75 het aantal fout gemaakte *en het aantal niet gemaakte* sommen af. U kunt dat invullen op het scoreformulier (zie het voorbeeld). De **score** is dus het **totaal aantal goed gemaakte sommen**.

LET OP, wanneer een leerling vanwege de 80% regel verderop in de test is begonnen (een leerling had bij een vorige afname -beginnende bij groep 3- *aaneensluitend* een reeks hokjes voor 80% goed [1 of geen fout]), rekent u de niet gemaakte hokjes daaraan voorafgaande als goed gemaakt.

Zodra de score bekend is, weten doorgewinterde 'DLE-ers' wat ze moeten doen: zoek de score in de DLE-tabel/schaal en vergelijk de DLE met de DL. Je ziet dan meteen hoeveel het resultaat afwijkt van hetgeen je zou mogen verwachten.

We hebben de neiging er van uit te gaan dat gebruikers van deze test goed op de hoogte zijn met de hierboven gebezigde begrippen. Voor wie nog niet voldoende is ingevoerd, kunnen we -zoals eerder aangegeven- verwijzen naar de reeds in het kader van het IPMON Leerlingvolgsysteem verschenen publicaties. De kwestie is daar op meerdere wijzen besproken. Toch menen we voor 'nieuwkomers' heel in het kort de gang van zaken nog even te moeten toelichten.

Eerst de begrippen.

DL (Didactische Leeftijd) is het aantal maanden onderwijs dat de leerling (sinds begin groep 3) heeft genoten. We gaan uit van tien onderwijsmaanden per jaar in verband met vakanties en andere uitval. We koppelen daar doorgaans de maanden september tot en met juni aan (sondijfmamj). Een leerling met DL 33 heeft dus 33 maanden onderwijs achter de rug en zit op dat moment dan ook in november groep zes.

DLE (Didactische LeeftijdsEquivalent) is het aantal maanden onderwijs waarna een bepaalde score op een test gemiddeld wordt gehaald. Het niveau van een leerling kan middels deze DLE worden uitgedrukt. Op het scoreformulier ziet u die scores dan ook oplopen van links naar rechts (de onderste rij getallen in het vak met die vele cijfers en letters): elke volgende onderwijsmaand kunnen de leerlingen immers meer...

U moet de *getallen* van die scores *van boven naar beneden lezen*. De rij begint dus met 3, 5, 8 en eindigt met 235, 239 en 242.

De leerling in ons voorbeeld, die 69 sommen goed maakte, heeft dus een DLE van 25. Die score hoort namelijk bij de 25-ste onderwijsmaand (januari groep 5).

U kunt dat zien door in het vak vanuit de score recht naar boven te gaan.

Het invullen van het scoreformulier is met deze wetenschap eenvoudig. U moet vlak boven en onder de lijn met plussen (in het midden van het vak) een van de rondjes zwart maken. Boven de plussenlijn (++++++) is dat het rondje dat hoort bij de maand waarin de test is afgenomen (dat is dus de maand waarin de leerling zich op dat moment in zijn 'schoolloopbaan' bevindt; in ons voorbeeld is dat 33). Onder de plussenlijn maakt u het rondje zwart dat hoort bij de behaalde score; in ons voorbeeld is dat 69. Deze score wordt gemiddeld gehaald in de 25-ste onderwijsmaand.

U kunt nu aan het bovenste rondje zien hoever de leerling (voor een gemiddeld presteren) had moeten zijn en aan het onderste rondje ziet u hoever de leerling in feite is.

In ons voorbeeld is de leerling $33 - 25 = 8$ maanden 'achter'. U merkt dat u, als u de DL en de DLE hebt vastgesteld, ook in getallen over de stand van zaken kunt communiceren. "Wat was de score van Piet? DLE 46. En wat was zijn DL op dat moment? 37! Zo, bijna een jaar 'voor' dus..." Ziedaar het grote voordeel van DLE's.

De registratie middels DLE's van de stand van zaken en van de voortgang (de test kan herhaald -doorgaans twee keer per jaar/om de vijf onderwijsmaanden- worden afgenomen) biedt nog meer voordelen. Zo zou u bij een volgende afname hetzelfde scoreformulier kunnen gebruiken. U kunt dan aan het verschil tussen de rondjes zien hoeveel maanden onderwijs er sinds de vorige test zijn verstreken en met hoeveel onderwijsmaanden het niveau in die tijd is vooruit gegaan. Als van een 'achterliggende' leerling beide rondjes in dat geval evenveel naar rechts opschuiven, wordt de 'achterstand' in elk geval niet groter. Misschien is dat wel het gevolg van de remedial teaching... (?!). Het IPMON is op deze systematiek gebaseerd en laat daardoor meerdere interpretaties (zelfs prognoses) toe. Een en ander werd reeds uitvoerig beschreven in de eerdere publicaties. We gaan daar hier niet verder op in, maar komen er bij het beschrijven van het bij deze test behorende (apart te bestellen) IPMON-groepsprofiel kort op terug.

We vatten nog even samen wat u moet doen om na het vaststellen van de score (het aantal goed gemaakte sommen) het resultaat te kunnen beoordelen.

Samengevat:

1. Zoek boven de 'plussenlijn' het nummer van de onderwijsmaand, waarin de test is afgenomen en maak het bijbehorende rondje zwart.
2. Zoek onder de 'plussenlijn' de behaalde score en maak het bijbehorende rondje zwart.
3. Lees de 'voorsprong' of 'achterstand' ten opzichte van het bovenste rondje (in onderwijsmaanden) af.

Bij het zoeken van de behaalde score kan het voorkomen dat u die niet vindt; de score staat er niet op, omdat die tussen twee andere scores inligt. De score is bijvoorbeeld 83 en valt tussen 80 (staat er wel op) en 84 (staat er ook op). We kiezen dan altijd de laagste van de twee.

Dat lijkt onredelijk, omdat de score dicht bij de 84 ligt dan bij de 80. Echter, 84 is niet gehaald en kunnen we dus ook niet noteren. Bovendien houden we op deze wijze voor de volgende notatie (bij een volgende afname) nog iets in reserve. Stel dat de score dan 85 is (ligt dicht bij 84 dan bij 87); we kunnen dan het rondje behorende bij de 84 (nog) gebruiken.

Het behalen van een slechts iets hogere, gelijke of zelfs iets lagere score kan voorkomen in met name de hogere groepen. Bij de overige testen in de reeks hebben we dat ook gezien: op een gegeven moment bereiken sommige leerlingen een plafond.

Op het bij deze test behorende (apart te bestellen) IPMON groepsprofiel wordt voor de gebruikers die deze oplossing niet acceptabel vinden een oplossing geboden: men kan daar in het betreffende hokje de score in cijfers invullen, zodat men kan zien bij welke DLE de score het dichtste ligt.

Nadere diagnose

Hoewel het niet tot de bedoeling van de test mag worden gerekend (het is 'slechts' een signaleringsinstrument), geeft het materiaal niettemin de mogelijkheid tot het vaststellen van het feit of er wel dan niet een nadere diagnose gewenst is.

Daarbij zijn er twee vragen te stellen,

- a. maakt de leerling in bepaalde somsoorten fouten die je van hem/haar niet meer zou verwachten?
- b. is de leerling ver genoeg ?

Bij 'b' kun je ook vragen of de leerling misschien te ver is, hetgeen in de praktijk ook om een aanpassing zal vragen. We gaan daar hier niet verder op in, maar verwijzen naar het overige IPMON-materiaal.

Omdat de sommen in soorten per hokje zijn gerangschikt, is het vrij eenvoudig aan de hand van het werk van een leerling vast te stellen waar ten aanzien van 'a' de schoen wringt. Stel je voor dat de leerling van Blad: 2 alle hokjes (voor 80% of meer) goed maakt, maar alleen hokje 21 bijna volledig fout maakt. Het is dan niet moeilijk vast te stellen dat met deze leerling het 'aftrekken-onder-elkaar' nog even moeten worden doorgenomen.

Ten aanzien van 'b' ligt het verhaal iets anders. Het hangt er namelijk vanaf welke criteria men daarvoor wenst aan te leggen. In het reeds eerder aangehaalde overige IPMON-materiaal hebben we uitvoerig uit de doeken gedaan op grond van welke overwegingen men hierin tot keuzes kan komen.

We gaan daarbij uit van de 'instapniveau's' voor het ibo (DLE 30), vbo (DLE 40), mavo (DLE 50), havo (DLE 60) en vwo (DLE 70) en vinden dat de basisschool zich minimaal moet richten op een eindniveau dat een instap in het vbo (eindniveau: DLE 40) mogelijk maakt. Een leerling mag dan in de loop van de basisschool maximaal 20 DLE's 'verliezen' om een perspectief op vbo-instap overeind te houden. In feite mag de leerling maximaal 30% (op het DLE-traject) 'achterraken'. We willen echter tijdens de schoolloopbaan al een waarschuwing hebben op het moment dat de 'achterstand' 20% is.

We stellen daarmee de 'signaallijn' op 80% (van het DLE-traject wel te verstaan, dus niet van het gemiddeld te verwachten goed gemaakte aantal sommen, i.c. de score!!!).

Met behulp van de formule op het scoreformulier (is uitkomst 'c' groter dan uitkomst 'd' ?) rekenen we uit of er ten aanzien van deze signaallijn een nadere diagnose (hokje aankruisen) gewenst is.

In feite is hiermee de 'leerlingvolgfunctie' van de test beëindigd. Voor een antwoord op de vragen 'hoe komt het dat de achterstand te groot is?' en 'wat kunnen we daar (eventueel) aan doen?' moet u aanvullende (nadere) diagnostiek (laten) verrichten. Daarvoor zijn talloze geschikte instrumenten op de markt. De onderwijsbegeleider, de interne begeleider, de remedial teacher, de ambulante hulpverlener van het speciaal onderwijs of collega's uit het Weer Samen Naar School samenwerkingsverband kunnen u daar ongetwijfeld bij helpen.

Groepsoverzicht

Voor uw gemak is er aan deze handleiding een groepsoverzicht toegevoegd dat door de als koper geregistreerde scholen voor eigen gebruik mag worden vullen.

Het invullen spreekt voor zichzelf. U kunt een gemiddelde groepsscore (en -DLE) uitrekenen om na te gaan hoe het niveau van de hele groep zich verhoudt tot de norm.

Middels de kolom 'Volgende toetsafname beginnen met hokje...' kunt u bijhouden op welke plek in de test de leerlingen bij de volgende afname moeten starten (80% regel).

U kunt zich afvragen of bij groepsgewijze afname wel in alle gevallen een scoreformulier moet worden ingevuld; u zou de uitkomsten rechtstreeks op het groepsoverzicht kunnen noteren. Met gebruikmaking van de DLE-schaal van het bij deze test horende (apart te bestellen) groepsprofiel, wordt die verleiding wel heel groot. Bovendien hebt u in dat geval doorgaans ook al (op teamniveau) een afspraak gemaakt over de criteria voor de nadere diagnose, zodat ook daarvoor het scoreformulier niet beslist noodzakelijk is.

Groepsprofiel

Het apart bij deze test te bestellen IPMON groepsprofiel is al eerder ter sprake gekomen. Het is reuze handig. Op het profiel staan de scores (en de DLE-schaal) op 'gewone' wijze (van links naar rechts) vermeld. U verkrijgt middels het profiel met een minimum aan administratie een maximum aan informatie. Het wordt namelijk slechts een maal ingevuld bij de eerste afname (in groep 3) en 'reist' vervolgens met de groep mee door de school, zelfs tot in de 'brugklas'. Na elke testafname (doorgaans om de vijf onderwijsmaanden) worden de 'liggende thermometers' achter de namen van de leerlingen weer een stukje langer gemaakt (de 'behaalde' DLE's worden er bij getekend).

Door het afwisselend gebruiken van meerdere kleuren of arceringen kan men tevens de vooruitgang ten opzichte van de vorige testafname in beeld brengen.

Zo valt niet alleen het rendement over die periode vast te stellen (na vijf onderwijsmaanden moeten er voor een 100% rendement ook vijf DLE's bijkomen), maar kan men tevens een prognose maken van het eindniveau: haalt de leerling een eventuele 'achterstand' in of raakt hij/zij nog verder 'achterop'?

Ook over het groeps- en schoolniveau (over het rendement van een methode) zijn aan de hand van het profiel conclusies te trekken.

De leerkracht leest van elke nieuwe groep op het 'meegebrachte' groepsprofiel in een oogopslag de stand van zaken af. Ook het voortgezet onderwijs kan op deze wijze gemakkelijk vaststellen wat voor vlees zij in de kuip heeft...

Dat laatste gaat overigens gemakkelijker met het IPMON leerlingprofiel, waarop alle geteste onderdelen vanaf groep 1 (functie-ontwikkeling) en 'gedrag' staan vermeld tot en met de 'brugklas'. Ook zijn hierop de ibo-, vbo, mavo-, havo- en vwo-drempels aangeven.

Er zijn profielen bij alle testen die in het kader van het IPMON zijn ontwikkeld (zie 'Vooraf'). De profielen zijn uitgevoerd op stevig papier van A3 formaat en laten zich gemakkelijk perforeren voor het opbergen in een ringband. Op de achterzijde staat een beknopte instructie. Ze zijn verkrijgbaar bij de uitgever van deze test: Berkhout Nijmegen bv (Tel. 080 - 22 22 02). Er is ook een blanco groepsprofiel voor het noteren van de resultaten van 'niet-IPMON testen', die over een DLE-schaal beschikken.

Met behulp van de profielen kunt u dus een leerlingvolgsysteem ontwikkelen met een **uniforme registratiemodus** (een van de criteria voor een leerlingvolgsysteem; zie achterin deze handleiding).

5. OVER DE KWALITEIT VAN DE TEST

Het is vanuit de 'verantwoordingsdrang', waarmee een auteur altijd behept is, verleidelijk om uit te weiden over allerhande aspecten met betrekking tot de kwaliteit van de test. Waarom zijn welke (inhoudelijke) keuzes gemaakt? Waarom is deze constructie bedacht? Hoe is de DLE-schaal tot stand gekomen? Hoe groot is de betrouwbaarheid (geeft de test onder gelijke omstandigheden een gelijke uitslag)? Wat valt er te zeggen over de validiteit (meet de test wel wat hij zegt te meten)? Hoe groot is de spreiding, hoe zit het met de standaard-meetfout enzovoort?

Er zijn een drietal redenen die ons helpen die verleiding te weerstaan; ze zijn ook bij de eerder verschenen instrumenten in de reeks al naar voren gebracht.

Ten eerste is er in de andere publicaties in de reeks al het nodige gezegd over bijvoorbeeld DLE-schalen; het heeft geen zin een en ander hier te herhalen.

De tweede reden is, dat de ervaring heeft geleerd dat handleidingen sowieso en dit soort hoofdstukken in het bijzonder door de praktijk niet of nauwelijks worden gelezen. Men is doorgaans slechts geïnteresseerd in de antwoorden op twee vragen: 'Wat kan ik er mee?' en 'Hoe werkt het?'

De derde reden is, dat een groot aantal gegevens, gelet op de constructie en de toepassing van de test, geen praktisch nut heeft. Omdat we in dit geval werken met een DLE-schaal, kunnen we niet zoveel met spreidingsgegevens, standaardmeetfouten en dergelijke. Toegegeven, je zou op grond van bepaalde bevindingen bijvoorbeeld bij een verwachte DLE van 33 kunnen zeggen dat in dat geval de DLE's 32 en 34 ook nog tot 'de norm' behoren. Met andere woorden een leerling die DLE 32 scoort, had voor hetzelfde geld DLE 34 kunnen scoren...